

**O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
Buxoro davlat universiteti
“Yashil iqtisodiyot va agrobiznes” kafedrası**

**“O‘ZBEKISTONDA BARQAROR RIVOJLANISH
MAQSADLARIGA ERISHISH VA YASHIL IQTISODIYOTNI
RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO‘NALISHLARI”**

**Xalqaro miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman
materiallari**

2025 yil, 14-15 aprel

1

Buxoro – 2025

“O‘zbekistonda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlari”. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to‘plami.
2025-yil 14-15-aprel: - Buxoro : “Sadridin Salim Buxoriy” Durdona Nashriyoti, 2025.-675 b.

1. Quyidagi tarkibdan iborat dasturiy qo‘mita

1.	O.X. Xamidov	–	Buxoro davlat universiteti rektori, i.f.d., professor, rais;
2.	K.A.Samiyev	–	Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, f-m.f.d., professor, rais muovini;
3.	D.Sh.Yavmutov	–	Yoshlar masalalari va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha Birinchi prorektor, DSc., prof. a‘zo;
4.	A.T.Jo‘rayev		Xalqaro aloqalar bo‘yicha prorektor,i.f.n, a‘zo;
5.	N.S. Ibragimov	–	Iqtisodiyot va turizm fakulteti dekani,v.b., i.f.d., prof. a‘zo;
6.	B.N. Navruz-Zoda	–	Marketing va menejment kafedrası professori, i.f.d., a‘zo;
7.	Sh.Sh.Boltayev	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası mudiri, i.f.f.d, a‘zo;
8.	M.A. Oripov	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası dotsenti, i.f.n., a‘zo;
9.	X.R.Turobova	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası dotsenti, i.f.f.d, a‘zo;
10	S.S.Davlatov	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası dotsenti, i.f.f.d, a‘zo;

2. Quyidagi tarkibdan iborat tashkiliy qo‘mita

1.	K.A.Samiyev	–	Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, f-m.f.d., professor, rais;
2.	N.S. Ibragimov	–	Iqtisodiyot va turizm fakulteti dekani,v.b.,DSc., i.f.d.prof, rais muovini;
3.	O‘.U.Rashidov	–	Moliya va iqtisodiyot ishlari bo‘yicha prorektor, a‘zo;
4.	O.S.Qahhorov	–	Ilmiy tadqiqod va inovatsion faoliyatni rivojlantirish departamenti boshlig‘i, a‘zo;
5.	Sh.Sh.Boltayev	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası mudiri, a‘zo;
6.	M.A. Oripov	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası dotsenti, i.f.n., a‘zo;
7.	X.R.Turobova	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası dotsenti, i.f.f.d, a‘zo;
8.	S.S.Ro‘ziyev	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası katta o‘qituvchisi, i.f.n, a‘zo;
9.	F.K.Saidova	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
10.	A.D.Qudratov	–	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
11.	N.D. Salixov	-	Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;

Mazkur to‘plamga kiritilgan ilmiy ishlar va g‘oyalar mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar, sanalarning aniqligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning shaxsan o‘zlari mas‘uldirlar.

Ўрганиладиган жиҳати, саноат ҳудудидаги ерлар тадбиркорларга мулк ҳуқуқи асосида берилади, тадбиркор ерни сотиши ёки қайта ижарага бериши ҳам мумкин. Асосий шарт давлат томонидан қўйилган вазифаларнинг бажарилишини ташкил этиш ҳисобланади.

Хулоса ва таклифлар

Юқоридаги таҳлиллар ва саноат зоналарини ташкил этиш бўйича Туркия тажрибасидан келиб чиққан ҳолда, хулоса сифатида Ўзбекистонда кичик саноат зоналарини янада самарали ташкил этиш бўйича қуйидагилар таклиф этилади:

1. Туркиядаги йирик саноат зоналари билан мамлакатимиздаги саноат зоналари ўртасида ҳақорлик алоқаларини ўрнатиш, бўш турган саноат зоналаридаги лотларни туркиялик тадбиркорларга таклиф этиш (*Туркияда қаттиқ пул-кредит сиёсати туфайли кризисли ҳолат юзага келган, тадбиркорларга ажратиладиган кредитлар фоизи 50 фоизгача кўтарилиб кетган, тадбиркорларнинг Европа мамлакатларида бизнесини кенгайтиришига ишончи паст, рақобатга дош бера олишмайди, шу сабабли Марказий Осиё мамлакатларида бизнес қилиш иштиёқи баланд*).

2. Тажриба тариқасида мамлакатимиздаги ривожланган кичик саноат зоналари ҳудудларида касб-хунар коллежи, мономарказ ёки технологиялар институтини ташкил этиш.

3. Мамлакатимиз кичик саноат зоналари дирекцияси ходимларини Туркияга қисқа муддатли ўқувга юбориш ёки Туркиядан малакали мутахассисларни жалб этиб саноат зоналари дирекцияси ходимлари учун ўқувлар ташкил этиш.

4. Дирекция томонидан кичик саноат зонаси ҳудудидаги ва бошқа тадбиркорларнинг иқтисодий ривожланишига тўғри бериш хизматлар кўрсатишни ташкил этиш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги “Кичик саноат зоналари тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги йилдаги 134-сонли қарори, <https://lex.uz/docs/4758585>

2. Б.Т. Салимов, Б.Б. Салимов, “Кичик саноат зоналарини барпо этиш ва ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий асосларини такомиллаштириш” Монография. 2020 йил

3. Ихтиёр Бахтиёрович Хамракулов (2021). “Кичик саноат зоналарини барпо этиш ва ривожлантиришнинг назарий асослари”. Scientific progress, 2 (7), 586-592.

4. Интернет сайтлари:

<https://www.ostim.org.tr/>

<https://www.ostimtechnik.edu.tr/>

<https://ostimteknopark.com.tr/en>

Giyazova Nozima Bayazovna

Buxoro davlat universiteti

Iqtisodiyot va turizm fakulteti

Iqtisodiyot kafedrasi dotsenti,

i.f.f.d (PhD)

Bahronov Shaxriyor Shukrulloevich

Buxoro davlat universiteti

II-bosqich magistranti

O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya: O‘zbekiston iqlim o‘zgarishining salbiy ta’sirlarini kamaytirish va barqaror rivojlanishni ta’minlash maqsadida yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish yo‘nalishida

izlanishlar olib bormoqda. Biroq, mamlakat iqtisodiyotining an'anaviy tarmoqlari hali ham yuqori uglerodli energiya manbalariga bog'liq.

Abstract: Uzbekistan is pursuing green economy principles to mitigate the negative impacts of climate change and ensure sustainable development. However, traditional sectors of the country's economy still depend on high-carbon energy sources.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, iqlim o'zgarishi, barqaror rivojlanish, uglerod emissiyasi, qayta tiklanadigan energiya, ekologik innovatsiyalar, energiya samaradorligi, atrof-muhitni muhofaza qilish.

Keywords: green economy, climate change, sustainable development, carbon emissions, renewable energy, ecological innovations, energy efficiency, environmental protection.

KIRISH

Bugungi dunyoda ekologik barqarorlik va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim global vazifalardan biriga aylanib bormoqda. Iqlim o'zgarishlari, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik muhitning yomonlashuvi iqtisodiyotning turli tarmoqlariga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun ko'plab davlatlar yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish orqali barqaror rivojlanishga erishishga harakat qilmoqda. O'zbekiston ham ushbu jarayondan chetda qolmay, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologik muammolarni kamaytirish bo'yicha turli strategik tashabbuslarni ilgari surmoqda.

Ushbu tadqiqotning ob'yekti O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni hisoblanadi. Tadqiqot doirasida yashil iqtisodiyot tushunchasi, uning asosiy tamoyillari va O'zbekiston iqtisodiyotining turli sohalarida tatbiq etilishi o'rganiladi. Shuningdek, yashil iqtisodiyotning O'zbekiston sharoitida qanday natijalar berishi mumkinligi tahlil qilinadi. Yashil iqtisodiyot – bu barqaror iqtisodiy o'sish va ekologik muvozanatni ta'minlashga qaratilgan iqtisodiy model bo'lib, u tabiiy resurslardan samarali foydalanish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan texnologiyalarni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Ushbu modelning muhim jihatlari quyidagilardan iborat:

- Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish (quyosh, shamol, bioyoqilg'i va boshqalar);
- Uglerod chiqindilarini kamaytirish (sanoat va transport tarmoqlarida ekologik innovatsiyalar joriy etish);
- Chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza ishlab chiqarishni rivojlantirish;
- Suv va yer resurslarini samarali boshqarish.

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida yashil iqtisodiyot tamoyillari keng qo'llanilib kelmoqda. Xususan, **Yevropa Ittifoqi, AQSh, Xitoy va Janubiy Koreya** yashil texnologiyalarni faol joriy etayotgan davlatlar qatoriga kiradi. O'zbekiston esa ushbu jarayonda endigina rivojlanish bosqichiga o'tmoqda va yashil iqtisodiyotning afzalliklaridan unumli foydalanishga harakat qilmoqda.

O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida turli qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bular quyidagilardan iborat:

- Uglerodli yoqilg'ilarga qaramlik – O'zbekiston energetika sohasi hali ham asosan neft, gaz va ko'mir kabi an'anaviy energiya manbalariga tayanadi. Qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushi juda past.
- Ekologik ong va barqaror iste'mol madaniyatining yetishmovchiligi – Yashil texnologiyalarni joriy etish uchun jamiyatda ekologik ongni shakllantirish zarur.
- Moliya va investitsiya muammolari – Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun katta miqdorda sarmoya talab etiladi. Hozirgi kunda ushbu sohada yetarli darajada mablag' ajratilmagan.
- Texnologik infratuzilmaning zaifligi – O'zbekistonda ekologik toza texnologiyalarni ishlab chiqarish va tatbiq etish hanuzgacha sust rivojlanmoqda.
- Huquqiy asoslarning yetishmovchiligi – Mamlakatda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonini huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash tizimi hali to'liq shakllanmagan.

Shuningdek, tadqiqot davomida qarama-qarshi fikrlar ham o'rganildi. Ba'zi ekspertlarning fikricha, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga to'liq o'tish yaqin kelajakda qiyin bo'lishi mumkin, chunki mamlakat iqtisodiyoti hali ham ko'mir va gaz kabi an'anaviy resurslarga bog'liq. Ammo boshqa tadqiqotchilar esa yashil iqtisodiyotga o'tishning uzoq muddatli afzalliklari borligini ta'kidlab, bu O'zbekistonning ekologik va iqtisodiy barqarorligiga xizmat qilishini qayd etadilar.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining hozirgi holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va samarali yechimlarni taklif qilish hisoblanadi.

Tadqiqot quyidagi usullardan foydalangan holda olib borildi:

- Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish – O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga oid rasmiy hisobotlari va xalqaro tashkilotlarning ma'lumotlari ko'rib chiqildi.

- Tajribaviy tadqiqotlar – O'zbekistonning turli tarmoqlarida yashil texnologiyalar joriy etilishining natijalari o'rganildi.

- Ekspert bahosi – Ushbu mavzu bo'yicha iqtisodchilar, ekologlar va siyosatchilarning fikrlari tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda quyidagi muhim ilmiy yangiliklar va topilmalar aniqlangan:

- Quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish bo'yicha yangi loyihalar amalga oshirilmoqda.

- Sanoat sohasida ekologik texnologiyalar joriy etilmoqda, lekin bu jarayon hali sust kechmoqda.

- Qishloq xo'jaligida ekologik barqaror usullar tatbiq etilmoqda, jumladan, tomchilatib sug'orish texnologiyalarining kengayishi kuzatilmoqda.

- Hukumat tomonidan yashil iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi qonun loyihalari ishlab chiqilmoqda.

Tadqiqot davomida turli ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va rasmiy hujjatlar o'rganildi. Quyidagi asosiy manbalar tahlil qilindi:

- BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari" bo'yicha hisobotlari – yashil iqtisodiyot va ekologik barqarorlik tamoyillari haqida ma'lumot beriladi.

- Jahon bankining O'zbekistondagi ekologik islohotlarga oid tahlillari – mamlakatning yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni o'rganilgan.

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari – 2019-yilda qabul qilingan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" asosiy hujjatlardan biri hisoblanadi.

- O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlari – mamlakat iqtisodiyotining turli tarmoqlari bo'yicha rasmiy raqamlar.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha dastlabki qadamlarni qo'ymoqda, lekin ushbu jarayonda hali ko'plab muammolar va imkoniyatlar mavjud.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

Yashil iqtisodiyotni o'rganishda qo'llangan metodologiya bir necha bosqichlardan iborat bo'lib, fundamental tadqiqotlardan tortib, amaliy tajribalarga asoslangan tahlillargacha keng qamrovli yondashuvni o'z ichiga oladi. Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy manbalar va uslublardan foydalanildi:

Normativ-huquqiy hujjatlar tahlili – O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga oid qonun va qarorlarini o'rganish (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 4-martdagi PQ-174-sonli qarori).

Statistik ma'lumotlar – Davlat statistika qo'mitasi, Jahon banki va BMT hisobotlaridan foydalanish.

Ilmiy adabiyotlar tahlili – xalqaro va mahalliy ilmiy maqolalar, kitoblar va konferensiya materiallari o'rganildi

Amaliy kuzatuvlar – qayta tiklanadigan energiya loyihalarining joylardagi holati baholandi.

Tadqiqot usullari: **Kompilyativ tahlil** (mavjud ilmiy tadqiqotlarni umumlashtirish va muayyan xulosalarga kelish), **Korrelyatsion tahlil** (yashil iqtisodiyot omillarining iqtisodiy o'sishga ta'sirini aniqlash uchun statistik usullar orqali tahlil), **Eksperimental metod** (ekologik loyihalarning natijalarini sinovdan o'tkazish), **Modellashtirish** (yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha prognoz modelini ishlab chiqish).

- Yashil iqtisodiyot O'zbekiston uchun ekologik barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishning muhim omili ekanligi; - Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishning ortib borayotgani; - Atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan samarali foydalanish bo'yicha hukumat tomonidan ishlab chiqilgan strategiyalar tahlili.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi O'zbekiston uchun ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jihatdan foydalidir. Biroq, bu borada institutsional islohotlar va investitsiyalar muhim rol o'ynaydi.

An'anaviy iqtisodiyot modeli resurslarning cheksiz ekanligi g'oyasiga asoslangan bo'lsa, yashil iqtisodiyot cheklangan tabiiy resurslardan samarali foydalanishga urg'u beradi. O'zbekistonda bu borada sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, hali ham muayyan to'siqlar mavjud.

Maqolada yashil iqtisodiyotning O'zbekistonda rivojlanish darajasi, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Jahon hamjamiyati hozirda zamonamizning eng dolzarb muammolaridan biri - iqlim o'zgarishi bilan to'qnash kelmoqda. Butun dunyo mamlakatlari sanoatlashtirish va jadal iqtisodiy o'sish oqibatlarini bilan kurashar ekan, barqaror va ekologik mas'uliyatli iqtisodiy rivojlanish zarurati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, Markaziy Osiyoning chorrahasida joylashgan O'zbekiston ekologik muammolarni hal etish bilan birga, iqtisodiy farovonlikka intilishning hal qiluvchi pallasida turibdi. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanishini ko'rib chiqish, mamlakatning barqarorlikka sodiqligini va iqtisodiy o'sish va atrof-muhitni muhofaza qilish o'rtasidagi uyg'un birgalikda yashashning istiqbolli salohiyatini yoritish muhim hisoblanadi.

Mamlakatimiz tarixi o'zining boy qishloq xo'jaligi merosi va birinchi navbatda paxta sanoatiga qaram bo'lgan resurslarni ko'p iste'mol qiladigan iqtisodiyoti bilan bog'langan edi. Biroq, bu modelning uzoq muddatli barqarorligi, birinchi navbatda, Orol dengizining qurishi va tabiiy resurslarning kamayishi kabi ekologik zarar tufayli so'roq ostida qoldi. Ushbu muammolarni tan olgan holda barqarorlik, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy o'sish tamoyillari o'zaro bog'liq bo'lgan yashil iqtisodiyotni yaratishga mamlakatimiz juda katta kuch sarflab ijobiy natijalarga erishilmoqda. Yashil iqtisodiyotning asosi resurslar samaradorligi, uglerod chiqindilarini kamaytirish va qayta tiklanadigan energiya manbalariga e'tibor qaratish tamoyillarida yotadi.

Davlatimiz iqtisodiy yondashuvni o'zgartirish zarurligini dolzarb masalaga aylantirgan holda sanoat landshaftini o'zgartirishga qaratilgan keng qamrovli islohotlarni amalga oshirmoqda. Mamlakatning qarashlari atrof-muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish bilan birga iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish muhimligini ta'kidlaydigan Yashil rivojlanish strategiyasida mujassamlangan.

Yashil iqtisodiyotga erishish uchun O'zbekistonda iqtisodiyotning turli sohalarini qamrab oluvchi keng qamrovli siyosat asoslari qabul qilingan. Ushbu siyosiy islohotlar quyidagi asosiy sohalarga qaratilgan:

1. Qayta tiklanadigan energiya

O'zbekiston quyosh va shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya manbalariga katta sarmoya kiritdi. Hukumat qayta tiklanadigan energiya loyihalarini rivojlantirishni rag'batlantirish uchun imtiyozlar va me'yoriy-huquqiy bazalarni joriy qildi. Energiya manbalarini diversifikatsiya qilish orqali O'zbekiston uglerod izlarini kamaytirish va qazib olinadigan yoqilg'iga bog'liqligini kamaytirishni maqsad qilgan.

2. Barqaror qishloq xo'jaligi

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi sohasi mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Barqarorlikni ta'minlash uchun hukumat suv resurslarini samarali boshqarish va barqaror dehqonchilik amaliyoti bo'yicha dasturlarni amalga oshirdi. Ushbu tashabbuslar qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirish va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishga qaratilgan.

3. Suv resurslarini boshqarish

O'zbekiston suv tanqisligining jiddiy muammolariga duch kelmoqda, bu asosan paxta yetishtirish uchun suv resurslaridan keng foydalanish bilan bog'liq. Hukumat suvdan foydalanish amaliyotini takomillashtirish, jumladan, irrigatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish va suvdan tejamkor ekinlarni yetishtirish tashabbuslarini ilgari surdi.

4. Biologik xilma-xillikni saqlash

Biologik xilma-xillikni saqlash yashil iqtisodiyotning muhim jihati hisoblanadi. O'zbekiston o'zining noyob ekotizimlari va yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlarini muhofaza qilish borasida sa'y-harakatlarni amalga oshirmoqda. Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarni tashkil etish va yovvoyi tabiatni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlari ijrosini ta'minlash ushbu sa'y-harakatlarning ajralmas qismidir.

Qiyinchiliklar va imkoniyatlar

Yashil iqtisodiyotga sodiqligiga qaramay, O'zbekiston barqaror rivojlanish yo'lida bir qancha muammolarga duch kelmoqda. Bu qiyinchiliklarga quyidagilar kiradi:

1. Iqtisodiy o'tish

Yashil iqtisodiyotga o'tish ko'pincha sezilarli xarajatlarni va mavjud tarmoqlarning uzilishini o'z ichiga oladi. O'zbekiston iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va barqarorlikni ta'minlash uchun ushbu o'tishni diqqat bilan boshqarishi kerak.

2. Texnologik bo'shliqlar

Yashil texnologiyalar va amaliyotlarni qabul qilish jiddiy texnologik yutuqlarni talab qilishi mumkin. O'zbekiston bu bo'shliqlarni bartaraf etish uchun xalqaro sheriklik va bilim transferidan foyda ko'rishi mumkin.

3. Xulq-atvorning o'zgarishi

Yashil siyosatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun hukumat o'z fuqarolari va korxonalari o'rtasida xulq-atvorni o'zgartirishni rag'batlantirishi kerak. Bu borada aholi o'rtasida olib borilayotgan targ'ibot-tashviqot va rag'batlantirish muhim rol o'ynashi mumkin.

O'zbekistonning imkoniyatlari orasida yashil loyihalar uchun xalqaro moliyalashtirishdan foydalanish, iqlim bo'yicha global tashabbuslarda ishtirok etish va barqaror rivojlanish bo'yicha mintaqaviy yetakchiga aylanish kiradi. O'zbekiston yashil iqtisodiyotni qo'llash orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga ekologik muammolarni hal qilishi mumkin.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yanada barqaror va farovon kelajakka erishish yo'lidagi hal qiluvchi qadamdir. Mamlakatning qayta tiklanadigan energiya manbalari, barqaror qishloq xo'jaligi, suv resurslarini boshqarish va bioxilma-xillikni saqlashni o'z ichiga olgan barqarorlikni ta'minlashga ko'p qirrali yondashuvi ekologik muammolarni hal etishga intilayotganini ko'rsatadi. Muammolar mavjud bo'lsa-da, O'zbekistonning xalqaro hamkorlik salohiyati va boy tabiiy resurslari muvaffaqiyatli yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun imkoniyatlar yaratadi. Hukumatning ushbu tashabbuslarga doimiy sodiqligi barqaror va ekologik toza O'zbekistonni yaratish uchun muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Yashil iqtisodiyot — tabiatni asrash, energiya va resurslarni samarali ishlatish, ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish va iqtisodiy faoliyatda barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan iqtisodiy modeldir. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun quyidagi asosiy yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi:

Barqaror energiya manbalarini rivojlantirish: Quyosh, shamol va boshqa qayta tiklanadigan energiya manbalariga sarmoya kiritish, bu orqali energiya iste'molining ekologik izini kamaytirish.

Energiya samaradorligini oshirish: Energiya sarfini qisqartirish va texnologiyalarni yangilash orqali resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash.

Yashil texnologiyalarni joriy etish: Innovatsion va ekologik toza texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish orqali sanoatning ekologik ta'sirini kamaytirish. Qayta ishlash va chiqindilarni boshqarish: Chiqindilarni kamaytirish, ularni qayta ishlash va ekologik xavfsiz boshqarish orqali resurslar samarali ishlatiladi. Qishloq xo'jaligi va suv resurslaridan samarali foydalanish: Qishloq xo'jaligida organik va ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarish, suv resurslaridan oqilona foydalanish orqali tabiiy resurslar saqlanadi. Ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarni uyg'unlashtirish: Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi jamiyatning barcha qatlamlari uchun foydali bo'lishi kerak. Bu, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishni va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

O'zbekiston uchun yashil iqtisodiyotga o'tish, ekologik va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, shuningdek, xalqaro miqyosda raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatning ekologik xavfsizligini ta'minlash, resurslardan samarali foydalanish, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga imkon yaratadi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun quyidagi qo'shimcha ma'lumotlar va istiqbollar mavjud:

O'zbekiston quyosh va shamol energetikasi sohasida katta potensialga ega. O'zbekiston hukumati qayta tiklanuvchi energiya sohasida ulkan loyihalarni amalga oshirishni rejalashtirmoqda. Buning doirasida quyosh stansiyalarini qurish, shamol energiyasidan foydalanishni kengaytirish va biogaz texnologiyalarini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardir. **Misol:** "Buxoro" va "Navoiy" viloyatlarida quyosh energiyasini ishlab chiqaradigan ulkan elektr stansiyalari qurilmoqda. O'zbekistonning yil bo'yicha ko'p quyoshli kunlar soni va keng hududlari qayta tiklanadigan energiya ishlab chiqarish uchun ideal sharoit yaratadi.

Sanoatning yashil texnologiyalarga o'tishi muhim ahamiyatga ega. Bu sanoat korxonalarining chiqindilarni kamaytirish, resurslarni samarali ishlatish va energetika samaradorligini oshirishga qaratilgan. Energiya va chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha innovatsion texnologiyalarni joriy etish. Yangi ekologik texnologiyalarni ishlab chiqish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va atrof-muhitni himoya qilish. O'zbekistonda suv resurslari muhim ahamiyatga ega, chunki mamlakat cho'l hududlarida joylashgan va suv resurslari cheklangan. Suvni tejash va samarali boshqarish, ekosistema uchun xavfsiz foydalanish muhimdir.

Qishloq xo'jaligida suv tejash texnologiyalarini joriy etish (masalan, tomchilatib sug'orish) va suvni qayta ishlash tizimlarini rivojlantirish orqali samaradorlikni oshirish. Suv resurslarini barqaror foydalanish va tejashga qaratilgan siyosatni ishlab chiqish. O'rmonlar va yashil hududlarni ko'paytirish, ekosistemalarning barqarorligini ta'minlashga yordam beradi. Bunda tabiiy yodgorliklarni himoya qilish va yangi o'rmonzorlarni barpo etish muhim ahamiyatga ega. **O'rmonlarni ko'paytirish va tabiiy yodgorliklarni saqlash:** Bu nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki yashash muhitining sifatini oshiradi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi yangi ish o'rinlarini yaratadi. Yashil texnologiyalarni rivojlantirish, qayta tiklanadigan energiya ishlab chiqarish va chiqindilarni qayta ishlash kabi sohalarida yangi ijtimoiy imkoniyatlar yuzaga keladi. **Yashil ish o'rinlari yaratish:** Bu, ayniqsa, ekologik toza ishlab chiqarish va qayta ishlash sektorida amalga oshiriladi, bu orqali ishchi kuchining ma'lumot darajasini oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish mumkin.

Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi muhim o'rin tutadi. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishidagi muvaffaqiyatlar, xalqaro hamkorlik va investitsiyalarni jalb qilishga ham bog'liq. Xalqaro tashkilotlar va davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, texnologiyalarni almashish va sarmoyalar kiritishni ta'minlash zarur.

Xalqaro hamkorlik: O'zbekiston, jahonning yetakchi mamlakatlari bilan qayta tiklanadigan energiya sohasidagi hamkorlikni rivojlantirishi, investitsiyalarni jalb qilish va ekologik

texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlarini oshiradi. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish yo'li barqaror va uzoq muddatli o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu, nafaqat ekologik holatni yaxshilash, balki iqtisodiy rivojlanish va yangi ish o'rinlarini yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Yashil iqtisodiyotga o'tish, resurslarni tejash va ularni samarali boshqarish orqali mamlakatning global miqyosda raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Jahon banki. (2019). "O'zbekistonning yashil iqtisodiyot sari yo'li: mamlakat ekologik tahlili".
2. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (UNDP). (2021). "O'zbekistonda yashil o'tishni qo'llab-quvvatlash". Olingan: https://www.uz.undp.org/content/uzbekistan/en/home/library/environment_energy/Supporting_Green_Transition_in_Uzbekistan_EN.pdf
3. O'zbekiston Respublikasi. (2019). "O'zbekistonni 2035-yilgacha rivojlantirish strategiyasi". Olingan: <https://lex.uz/docs/4234047>
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy rivojlanish va qashshoqlikni qisqartirish vazirligi. (2020). "O'zbekistonning yashil rivojlanish strategiyasi". Olingan: <http://mift.uz/en/strategies/uggs>
5. Osiyo taraqqiyot banki. (2020). "O'zbekiston: barqaror iqtisodiy o'sish yo'li". Olingan: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/636456/uzbekistan-path-sustainable-economic-growth.pdf>
6. Xalqaro energetika agentligi. (2021). "XEA mamlakatlari energiya siyosati: O'zbekiston 2021 sharhi". Olingan: <https://www.iea.org/reports/uzbekistan-2021-review>.
7. Butunjahon yovvoyi tabiat fondi (WWF). (2022). "O'zbekiston – tabiatni muhofaza qilish va barqaror taraqqiyot". Olingan: https://wwf.panda.org/wwf_office.cfm?uofficeid=5930.
8. Sarkisyan, A. va Karimov, A. (2021). "O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish muammolari va istiqbollari". Markaziy Osiyo zamonaviy fan va ta'lim muammolari, 2(2), 49-55.
9. Eremeeva, M. va Li, X. (2020). "O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishi: qiyosiy tahlil". Barqarorlik, 12(15), 5979.
10. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. (2015). "Dunyomizni o'zgartirish: Barqaror rivojlanish uchun 2030 kun tartibi". Olingan: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

Giyazova Nozima Bayazovna

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti
Iqtisodiyot kafedrası dotsenti,
i.f.f.d (PhD)

Muxamedova Sevara Azamatovna

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti
3-bosqich talabasi

RAQAMLI IQTISODIYOT VA XALQARO BOZOR MUNOSABATLARINING YANGI PARADIGMALARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning rivojlanish tendensiyalari va xalqaro bozor munosabatlariga ta'siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar xalqaro savdo, investitsiyalar va moliya tizimlarini o'zgartirib, yangi imkoniyatlar va muammolarni yuzaga keltirmoqda. Shuningdek, maqolada raqamli iqtisodiyotning ekologik sohaga ta'siri, uglerod neytralligi va "yashil" texnologiyalarning ahamiyati ham yoritiladi. Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanish va global iqtisodiy o'sishga ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, xalqaro bozor, elektron tijorat, ekologik barqarorlik, innovatsion texnologiyalar, raqamli transformatsiya, uglerod neytralligi, "yashil" iqtisodiyot, global savdo tarmog'i

Giyazova Nozima Bayazovna, Bahronov Shaxriyor Shukrulloevich. O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH.....	220
Giyazova Nozima Bayazovna, Muxamedova Sevara Azamatovna. RAQAMLI IQTISODIYOT VA XALQARO BOZOR MUNOSABATLARINING YANGI PARADIGMALARI.....	226
З.М. Магруппова, Толеутаев Тимур Аргынович. Обеспечение качества жизни через управляемую урбанизацию в условиях устойчивого развития.....	232
Лямкина Виктория Александровна. Стратегическое управление вузом 3.0: фокус на экологическую устойчивость и зеленую трансформацию.....	238
Мурод Максудович Паязов. Ўзбекистон баркарор ривожланишнинг халқаро ва миллий мақсадларга эришида халқаро ҳамжамиятнинг диққат марказида.....	241
Саматова Эльвира Эскендеровна, Козленко Алла Васильевна, Рузиева Севарахон Умаровна, Толонова Айзатгул Каныековна, Авазов Ооматбек Алтынбекович. ПЕРСПЕКТИВЫ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ - СПРАВЕДЛИВОЕ КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ВОЗМОЖНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ НА ПРОТЯЖЕНИИ ВСЕЙ ЖИЗНИ ДЛЯ ВСЕХ.....	244
Шоахмедов Шохрух Шорахимович. Оценка устойчивого развития сельских территорий путем социологических обследований.....	250
Шоахмедов Шохрух Шорахимович. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	253
Якубов Нурбек Алишерович, Жамолов Мирзабек Миржалил угли. ПРАКТИКА И РЕКОМЕНДАЦИИ ПО РАЗВИТИЮ АГРОТУРИЗМА С ЦЕЛЬЮ ИХ АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	257
Abdumutalibov Islombek. Mamlakatning xalqaro va milliy maqsadlariga erishishda innovatsion menejmentning roli.....	264
Abdusoatova Marjona Xayrulla qiz. BARQAROR RIVOJLANISHNING XALQARO VA MILLIY MAQSADLARIGA ERISHISHNING AMALIYOTI VA ISTIQBOL YO‘LLARI.....	268
Akramboyev Azizbek Rustamjon o‘g‘li. KORXONALARNING INNOVATSION FAOLIYATINI BOSHQARISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	271
Azimov Olimjon Orifovich. HUDUDLARNING BARQAROR RIVOJLANISHI VA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHDA “YASHIL” IQTISODIYOT MODELINING AHAMIYATI.....	272
Azimova Maxfuza Rashidovna. FORMATION OF THE LABOR POTENTIAL OF RURAL TERRITORIES AND WAYS OF ITS EFFECTIVE USE.....	280
Azimova Maxfuza Rashidovna. Ubaytova Mohitabon O‘zbekistonda yashil infratuzilma xizmatlari ko‘rsatishning samaradorligini oshirish yo‘llari va xorij tajribasi.....	284
Bekzod Sherzodovich Sharipov. Barqaror rivojlanishning milliy maqsadlari: Buxoro viloyatida inklyuziv turizm infratuzilmasining moddiy-texnik bazasini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar natijadorligining umumiy tahlili.....	289
Boltayeva Mohichehra Sharipovna, Eshbekov Murodjon Uktamovich. Ways to utilize risk management opportunities in the Green Economy.....	297
Dadabayeva Mamlakat Uralovna. Yashil iqtisodiyotga o‘tish bosqichlari.....	301
Istamkhujia Olimovich Davronov. SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMPETITIVENESS OF HOTEL SERVICES (ON THE EXAMPLE OF BUKHARA REGION).....	305
Dehkanova Nargiza Sharifovna. PROSPECTS FOR DEVELOPING GREEN ECONOMY FOR SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH.....	309
Djonizaqov Ulug‘bek Abdug‘aniyevich. O‘ZBEKISTON SHAROITIDA IQLIM O‘ZGARISHI: TAHDID, TA’SIR VA MATEMATIK TAHLIL.....	312
Mahmatrayimov Shahzod. MINTAQA IQTISODIY TIZIMINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	316